

Suvremeni hrvatski nakit

Nakit kao likovni fenomen prati čovječanstvo tisućljećima bez obzira na paralele i meridijane Zemlje, kulture, kontinente, civilizaciju; nakitom se upoznaju ne samo estetski kriteriji vremena, nego se njime može i dekodirati status čovjeka u njegovom okružju, odrediti pojavnost i htijenje uspostave specifične komunikacije koja se putem nakita i realizira. Ne postoji civilizacija gdje nakit nije inkorporiran u način života, umjetničkoga djelovanja. Zatvorenost prema nakitu poznaju određene vjerske zajednice, ali ljepota nakita je tada nadoknađivana i usmjerena vjerskim objektima.

Nakit je umjetničko djelo izravno izručeno komunikaciji na relaciji gledatelj – nositelj – autor, naglašavajući kako individualnost umjetnika tako i individualnost nositelja. Nakit nikada ne prikriva osobnost nego ju upravo artikulira. Zbog toga živoga odnosa koji rezultira u kvalitetnoj komunikaciji percepcije i stava odlučili smo se za izložbu unikatnoga nakita. Svijest o bliskosti nakita i tijela, taj imaginarni spoj, ne dopušta promatraču neiskrenost. Nakit kao mala suvremena skulptura direktno je prepoznatljiva u svim konotacijama. Umjetnički nakit ne trpi indiferentnost, on svojom egzistencijom odmah agitira za stav prema njemu, utoliko više što mu nikada nije atribuirana samo aplikativnost, nego preko njega doživljavamo sublimaciju karakternih vrijednosti nositelja kao i kreativni naboj autora. Tih zahtjevnih zadataka svjestan je svaki autor koji stvara unikatni nakit.

Hrvatska nema oslonca pri kreiranju nakita u uzorima vlastite povijesne raskoši velikih plemićkih obitelji i kraljevskih dinastija, nema velikih kovnica plemenitih metala i nalazišta dragocjenih i blistavih kamena, ali ima začudno raskošnu tradicijsku kulturu. Putevi trgovine Mediterana od mora prema kontinentu i u suprotnom smjeru, iskustvo multikulturalnosti, ljepota prirode, pojedini doneseni predmeti, niz primopredajnih kazivanja o ljepoti predmeta postojala su zamamljivija i snovitija nego što je bila stvarnost. U svom tome okružju stvarala se dragocjena potka i one čarobne niti fluida iz koje se tka mašta i preskaču granice stvarnosti. Iz toga se stvorila začudno bogata tradicijska kultura, fascinantna raznolikost i kreativni potencijal, što je bio oslonac za mogućnost istraživanja i nalaženja novih rješenja. Izuzetni eksponati povijesnoga nakita s područja Hrvatske nalaze se u muzejskim fundusima Arheološkog muzeja, Etnografskog muzeja, Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, Muzeju Slavonije u Osijeku, Arheološkom muzeju u Puli, Dubrovačkim muzejima u Dubrovniku. Čak i tijekom razdoblja komunizma kada je nakit bio karakteriziran kao pretencioznost i neki oblik nepoželjne sklonosti dekadenciji, i tada je umjetnički nakit zaista živio sam za sebe, na određeni način slobodno u svojem kreativnom zamahu, jer se nije nametnulo tržište kao odlučujući diktat.

Sveukupno hrvatsko likovno stvaralaštvo s formiranim edukativnim i strukovnim ustanovama započinje s osnutkom Hrvatskoga društva likovnih umjetnosti 1868., te ga uskoro slijedi Škola primijenjenih umjetnosti 1882., Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu 1907., a od 1950. Udruga likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti Hrvatske. Studij dizajna pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu osniva se 1989. Uz navedene institucije važan čimbenik postaje i Akademija primijenjenih umjetnosti u Rijeci, Umjetnička akademija u Splitu, Umjetnička akademija u Osijeku, Škola likovnih umjetnosti u Splitu, Škola primijenjenih umjetnosti i dizajna u Puli, Umjetnička škola u Dubrovniku. Tijekom zadnjih 20-ak godina realiziraju se izložbe unikatnoga nakita, a od 1997. Mario Beusan pokreće projekt u sklopu ULUPUH-a «Suvremeni umjetnički nakit u Hrvatskoj» koji sukcesivno samostalnim izložbama ukazuje na kreativni potencijal autora unikatnoga nakita.

Za ovu izložbu odabrano je 16 autora čije je likovno djelovanje kontinuirano i usmjereno na likovnu disciplinu umjetničkoga nakita. Zajednički ih karakterizira sloboda kombinacija materijala. Isprepletenost urbanoga i tradicijskoga; fluktuacija između salonskoga-intimnoga i prostranstva prirode dala je prostor za mogućnost ugrađivanja asocijativnoga materijala. Materijal sa svojim već određenim «emocionalnim nabojem» postaje faktor suvremeno oblikovanoga nakita. Umjesto dragocjenog briljanta, zablislata bi uspomena, izronila bi školjka, otkinuo se konop s veza maloga brodića u ubavoj luci, koralj bi preuzeo boju krvave čežnje mornara na svoju djevojku na burnom moru. Naneseni emajl svojom prozirnošću ima dodir nebeskoga plavetnila u odsjaju površine vode, grafizam na srebrnoj opni nakita je trag povlačenja morskoga vala, ili je obris planinskih vrhunaca. Sva ta «pretpovijest» uvučena je kontekst nakita; sve su to moguća prepoznavanja i utonuća u čarobni svijet s kojim se nositelj kreće u prostoru.

Stjepan Balja kombinacijom struktura površinskoga sloja, odbлесkom i presijavanjem metalnog kolorita u nakitu čini vidljivu magičnost taljenja, kaljenja, boju vatrom užarenoga metala u svojoj tankoći pretvara u laticu cvijeta, izlivenu lavu, isječak plavoga potoka pri sunčevnom zalazu.

Mario Beusan emajliranim pločama raznorodnih dimenzija adicijom u nizu, i u slojevima, kao i razdvajanjem emajliranih površina geometrijskim rezom gradi svoje strukture koje interpoliraju tijelo nositelja u strukturu nakita, te se u njihovom zajedništvu stvara osebujan krajolik, fragment imaginarnog zemljoviđa.

Boris Borović gradi srebrnim plohama ritmizirana polja, koja na mjestu spajanja, otvaraju procjepe, te postaju kiparski volumeni ili u kružnoj srebrnoj formi otvara krater s pogledima na drugu planetu.

Rea Boschi Gogolja svoje iskustvo restauratora tkanina i liturjskih predmeta, poznajući predanost tkalaca, čahuri zlatne niti u okruglu formu, te nas svjetlost zlatne niti vodi u labirint u unutrašnjost nitnoga tkanja.

Nakit **Vere Dajht Kralj** vezan je za situaciju jasnoće pogleda, ili je to otvoren prozor, ili naočale kroz koji se vidi svijet, ptica spremna na let u prostranstvo, ili oko svjedoka koji bilježi vrijeme; njen nakit je prag otvaranja prema vanjskom svijetu kao i puštanje vanjskoga svijeta u svoju osobnost.

Mara Fabijančić Borović nalazi u vegetativnom okružju poticaj inspiracije. Vlati, lišća, gnijezda svojim strukturama djelomičnoga preklapanja kao i neuhvatljivosti u čvrsti obris su temelj razigranosti i mobilnosti.

Eta Linćir konfrontira poluprozirno staklo s komadima metala muklog odsjaja patine. Određena robusnost u obradi ostavlja trag nalazišta rude i poludragog kamena u svojoj nutрини, te promatrača odvodi prema zastroj tajni.

Lazer Rok Lumezi sublimira tradicijska iskustva u obradi metala u potpuno novi suvremeni likovni izričaj. Datost i rafiniranost tkanina svile, brokata, muslina, utkanica, ćilima ne da je našla svoj odgovor u njegovu nakitu, nego njegov nakit govori svom ljepotom čarobnih velova 1001 noći. Nazivljujući svoje broševe «Jedra» on i ukazuje na ugrađeni vjetar, pokret, zamah, plovidbu; razdijeljenost ploha, povezuje metalnom žicom upravo sa željom da se dijelovi nakita mogu vizualno razvezati, nastati, nestati i ponovo doploviti, vibrirati svojom opnom.

Nakit **Eve Lumezi Šimatović** je prava ekspedicija; ona je umjetnica koja nalazi svoj materijal, ono što je nađeno na podu ona diže na razinu oka; od mora i sunca osušen dio stabla, u svojim udubinama nosi trag postojanja u vremenu, pretvoren u broš ili prsten on je spašena sudbina, u njemu je mudrost postojanja.

Zlatko Odrčić je umjetnik izdvojenog likovnoga izričaja nastojeći nas prvo zavesti asocijativnim elementima a da bi zatim odveo promatrača u potpuno suvremenu likovnu strukturu; maslinova grana prerasta u zakonitost kiparske forme, oština vlati postaje geometrijski raster.

Karolinu Pernar interesira linija, kao klizište pogleda, akceleracija sagledavanja. Njeni prsteni nisu svedeni na adiciju elemenata u gradbenu visinu, nego je linija metalne žice obris ekspanzije u prostoru, a da ni u kojem pogledu ne destruktuira svoju podlogu.

Luka Petrinjak veliki znalac metala, obrade površine, mogućnosti reza upravo u datostima metala nalazi dostatan izazov za partnerstvo vrhunskoga stvaralaštva. On metalu vraća snagu mitskoga Hefesta dovedenog u 21.stoljeće.

Boris Pokos uslojavanjem metalnih površina u malim pomacima stvara teksturu odnaka te njegov nakit postaje metalna grafika.

Nakit **Nenada Robana** je eksplicitan likovnom rafiniranošću i senzibilitetom. Broševi, ogrlice, naušnice predstavljaju izgrađeni svijet koji pulsira ritmom kretanja nositelja, te ljudski pokret uspostavlja mijene unutarnjeg habitusa nakita. Uzdužno prerezana stijenka grane, njen žlijeb prekriven metalnim rasterom pretvara se u optičku gradaciju niza otvora kroz koji ulazi svjetlost, nazire se tama, ostavljajući svjetlosnu arabesku. Metalna potka s klizećom metalnom linijom usklađuje se s nositeljem u zasebnu koreografiju.

Max Škledar naglašava graditeljske atribute materijala; njegov nakit robusnošću obrade, načinom spajanja potencira memoriju da je kamen ili srebro dio kamenoloma, stijene, hridi; ništa što je prikazano u fragment nije izgubilo uzbudljivost korijena izvornoga nalazišta.

Davor Šuk veže pletivo metalnih niti puštajući ih da se na krajevima raspletu, te time omogućava da se ne stvori dojam hermetičnosti, nego spontane povezanosti i opet samoživosti svakoga detalja. Poticaj te vizualne pokretljivosti nalazi u bogatstvu raznorodnosti etno-baštine.

Realizacija ove izložbe zahvaljujući poticaju Ministarstva kulture Republike Hrvatske po prvi put će predstaviti na okupu umjetnike koji imaju svaki zasebno izlagačku djelatnost u zemlji i inozemstvu, ali ovim zajedničkim nastupom želi se ukazati na nakit kao umjetničku djelatnost koja korespondira sa svim umjetničkim postulatima kao i ostalo likovno stvaralaštvo. Vjerujemo u mogućnost uspostave interesa i otvorenih putova izmjene iskustava i želje za suradnjom ne samo na razini muzejsko-galerijskih prostora nego i izravnih umjetničkih kontakata.

Ariana Kralj
